

1914-1915

Prolog

Den 6 februari 1914 tågar bönderna till Stockholms slott för att ge kungen sitt stöd. Kungen talar till bönderna i det berömda s.k. Borggårdstalet. Talet är skrivet av den store upptäckarhjälten Sven Hedin. Det handlar om att Sverige borde förstärka sitt försvar. Den svenska regeringen med statsminister Karl Staaff hade tidigare lagt fram ett socialt reformprogram, som innebar att försvaret skulle avrustas.

30 000 deltar i det s.k. "bondetåget". Kungens handlande är en direkt provokation mot den sittande regeringen och ministären Staaff avgår. Två dagar senare tågar 50 000 arbetare med Hjalmar Branting, socialdemokraternas förste store ledare, i spetsen genom Stockholm för att ge Staaff sitt stöd. Det hjälper nu inte. Kungen tillsätter en försvarsvänlig regering. Om detta kunde man läsa i Engelholms tidning men tidningen hade sina sympatier åt höger så det blev inte någon kritisk skildring, som Ängelholmarna fick sig till livs.

Från Bjäre härad, Rebbelberga och Engelholm deltog ca 200 bönder. Deras resa började den 4 februari. Tåget från Bjärehalvön anlände till Engelholms järnvägsstation i gryningen.

I Engelholm kopplades fyra vagnar till tåget och 06.25 avgick ordinarie tåg med sex extravagnar med destination Hässleholm. På Engelholms Värns station hade en stor skara infunnit sig för att hylla resenärerna. Färdledare var f.d. riksdagsmannen Nils Åkesson, Rebbelberga. I Hässleholm strömmade alla de skånska bönderna samman för vidare färd mot huvudstaden. Engagemanget i bygden var stort och många skickade telegram. Från Munka Ljungby Folkhögskolas elever och lärare kom t.ex. följande telegram till Bondetåget.

"Sveriges Majestät och Guds kyrka, som därutinnan hvilar, äro väl värda, att man för dem besvärligheter, ja, själfva döden lider."

I Ängelholm hölls två opinionsmöten "Bondetågsdagen" fredagen den 6 februari, det ena i kyrkan, det andra i Folkets hus. I Engelholms Tidning kunde man på lördagen apropå det förra mötet läsa följande:

"Kyrkan torde igår ha rymt öfver 1000 personer. Redan från början låg det fosterländsk stämning i luften." Huvudtalare var prosten Hammar. Vid det andra, som arrangerats av arbetarkommunen var tonen en annan:

"De två millioner, bondetåget kostar, kunde användas på bättre sätt. Men hufvudsaken för bönderna vore att få komma till hufvudstaden och roa sig". Hur det var med det vet jag inte men de fick i alla fall vara med vid skåningarnas fest på Grand hotell, en storstilad föreställning för ca 700 personer. Huvudtalare var, den tidigare nämnde Nils Åkesson, en i Ängelholm välkänd och respekterad medborgaren, sedan länge arrendator på Rebbelberga kungsgård.

Söndagen den 8 februari kl. 10.20 på kvällen återkommer Bondetågets deltagare till Engelholms Värn. Över 1000 personer har mött upp denna sena kvällstimme för att "hälsa bondehären välkommen åter".

Det var således en dramatisk inledning av år 1914 men händelsen, om än betydelsefull, bleknar i jämförelse mot vad som komma skulle.

I april startar fotbollen upp med ett fint främmande. HIF gästar den 19 april nya Torg.

ÄIF deltar i "täflingen" om Helsingborgs Cupen. HIF kommer med sitt bästa lag, då cupen har en hög status.

ÄIF är naturligtvis chanslösa mot detta, ett av Sveriges bästa lag. I strålande väder, inför hela 1000 åskådare, vinner HIF bekvämt med 7-0. ÄIF får emellertid beröm och referatet avslutas sålunda:

”Det var ett för de våra ett gott resultat, helst som äldre och starkare lag har förlorat med samma siffror”. Det fanns fog för berömmet. HIF skulle under året ha stora framgångar i spelet, om Svenska Mästerskapet.

I början av maj möter ÄIF HIF-reserverna och även de blir för svåra, förlust 2-3. Året första vinst väntas istället att tas mot IFK Hesselholm den 21 maj men det blir en oväntad förlust med 1-4. Laget får beröm och förlusten skylls på att man tvingades spela på en plan, som var en tredjedel av nya torgets och det gjorde, att forwards inte hade några ytor att spela på.

Någon förklaring till varför hesselholmarna lyckades göra 4 mål ger inte journalisten.

Dagen efter åker ÄIF till Helsingborg för att där möta Göta. Det blir en ny förlust, nu med 1-3. Siffrorna var enligt skribenten i underkant. ”Under andra halvleken spelades det enbart på ÄIF:s planhalva. Göta var det bättre laget men de sölade för mycket och underskattade säkerligen ÄIF:s försvar”. ÄIF:s mål görs av Hjalmar ”Smockan” Wickström.

Mest beröm i Ängelholmslaget får målvakt Andersson och det säger det mesta om Götas överlägsenhet.

Den 7:e juni möter ÄIF för första gången Höganäs Bollklubb och vinner med 4-0. Samma dag förlorar 2:a laget med 2-1 mot Klippan. Journalisten hade inga höga tankar om ÄIF:s motståndare:

”Då Klippanlaget vidhåller sin gamla taktik, att spela mer på benen än på bollen och har en publik, som likt igår var ganska partisk, kan man tänka sig att ett besök i Klippan af ett främmande fotbollslag ej är något nöje”.

En skandal inträffar tio dagar senare i revanschmötet mot IFK Hesselholm. ÄIF dominerar matchen och särskilt försvaret spelar bra. ”Kamraterna hade ett flertal goda tillfällen att kvittera men deras forwards kom ej längre än till EIF:s backar, hvilka flott och säkert bröto hvarje anfall. Något vackrare försvarsspel har säkerligen ej spelats på platsen”.

I andra halvlek, när ÄIF har en säker ledning råkar ”kamraternas” högerback att vrida vänsterarmen ur led efter en obalanserad tackling mot ÄIF:s vänsterytter. Hesselholmarna ger planen skulden för olyckan och lämnar densamma. Lagkapten försöker, att hålla kvar sina kamrater men misslyckas och matchen avbryts.

Journalisten avslutar:

”Ett missöde, som gårdagens kan lätt hända på den bästa täflingsbana och orsaken till missödet får mestadels tillskrivas spelaren själf och säkert är, att om spelet stått till Kamraternas fördel, hade de ej afbrutit matchen”.

Med osportsligt uppträdande hade man ingen pardon.

Det är högsommar och i Sverige tycks den politiska oron från våren ha lugnat ner sig men ute i Europa är en tragedin snart ett faktum.

Den 28 juni mördas det Österriskungerska tronföljarparet i Sarajevo av en ung bosnisk student vid namn Gavrilo Princip. Han tillhör en serbisk nationalistisk grupp, som kallar sig ”Narodna Obrana”, den Svarta Handen. Gruppen har, som huvudmål, att skapa en Storserbisk stat och för detta är kejsardömet Österrike-Ungern det största hindret

Drygt en månad senare har alla Europas stormakter dragits in i kriget. Det första Världskriget är ett faktum. Det Stora Kriget, som många trodde skulle göra slut på alla krig, hade startat. Långt ifrån händelsernas centrum, i lilla Ängelholm fortsätter emellertid bollspelandet på nya torget, som vanligt.

Den 12 juli spelar ÄIF mot Bollklubben Viktoria, från Helsingborg, som man förlorade mot året innan. Nu vinner ÄIF med 3-2, efter 3-1 i halvtid. ”Spelet under andra halfleken blef ej så vackert, då det för mycket höll sig på Ängelholmarnas halfva och spelarna började bli trötta, hvilket ej får undras på då matchen spelades midt på dagen i brännande sol och banan är så lös, att den liknar stranden vid Skelderviken. Publiken var talrik och applåderorna lifliga”. Domare var Otto Eriksson och han får lysande kritik.

ÄIF är i bra form och veckan efter slås Lanskröna Bollklubb tillbaka med 3-0.

Den 2:e augusti möter ÄIF i Helsingborgs Folkets Park, ett kombinerat Drott-lag, och vinner med 3-0. Formen håller i sig!

Nu gör sig kriget påmint. Alla stora idrottsevenemang i landet ställs in. Fotbollen läggs på hyllan, åtminstone lokalt. För ÄIF:s del rapporteras det inte om fler matcher detta år. Sverige mobiliserar och många av de fotbollsspelande unga männen kallas in för, att tjäna fosterlandet så det är svårt, att få ihop ett lag.

I tidningarna kan man dock läsa, om ett svenskt-danskt fotbolls utbyte mellan ländernas storklubbar. Till exempel, spelar HIF mot Akademisk Bollklubb den 13 september.

Svenska mästare 1914 blir AIK, som krossar HIF med 7-2.

Men föreningen lever. I Engelholms Tidning kan man den 10:e november läsa följande annons:

- ”Engelholms IF:s medlemmar inbjudes till muntrationsafton i Folkets Hus onsdagen den 11 november klockan 07.30 e.m.”.

OBS! Möt upp mangrant

Det tycker jag var en lysande idé i en dyster tid.

Det stora kriget lägger 1915 sin skugga över fotbollen i Ängelholm och det spelas inte så mycket seniorfotboll under detta år. Fler spelare har kallats in till militärtjänstgöring så det blir allt svårare att få ihop ett lag.

Den 14 maj spelar emellertid ÄIF i första omgången om den Svenssonska pokalen mot Drott, Helsingborg. Under domare C Malmqvist ledning vinner Drott med 5-1. Detta är en av två matcher så returmöte väntar. Veckan efter möter ÄIF Höganäs BK. Hur det går i den matchen får vi inte veta men troligtvis är det ÄIF:s b-lag, som spelar för samma helg möter ÄIF återigen mot Bollklubben Drott. Denna gång handlar det om spel i Skånska mästerskapet. Drott är ännu en gång det starkaste laget av de två. Segersiffrorna denna gång skrivs till 7-2. Ett nytt lag, IFK Ängelholm spelar den 6 juni mot Höja lag 2 och vinner med hela 11-0. I nästa match besegras Åstorp enkelt med 6-1. Vad är nu detta för lag? Det går bara att spekulera om detta. Engelholms Tidning ger inte något svar på frågan

Jag tror, att det är ett lag, som bildats av dem, som av olika anledningar inte blivit inkallade eller inte är tillräckligt gamla för militär tjänstgöring. Det låter, som en rimlig förklaring. Alternativet hade varit att det inte fanns något lag alls att spela i, vilket hade varit mycket värre. Namnet talar också för denna teori. Trots att de vanligtvis spelade i olika lag så hade de ett gemensamt intresse och det var att få spela fotboll, därav namnet kamraterna från Ängelholm.

I juli spelas returmötet om den Svenssonska pokalen. Nu är det ÄIF, som spelar. Drott vinner med 6-1. Det innebär, att ÄIF är utslaget i kampen om den åtråvärda pokalen. Man kan fråga sig hur ÄIF får ihop ett lag till denna match men kanske är det så att en del av de inkallade är hemförlovade under sommaren.

IFK Ängelholm spelar två matcher till under 1915. Den 29 augusti möter ”kamraterna” HIF på nya torget. HIF vinner efter ”överlägset spel” med 6-1. Den 20 oktober spelar Ängelholmskamraterna ännu en gång mot Åstorp. Ängelholmarna får denna gång nöja sig med en seger på 6-2 .

Det dansk-svenska utbytet fortsätter även under 1915 med matcher mellan HIF, IFK Göteborg, Norrköping och danska elitlag.

HIF möter t. ex. den 19 september Frem från Köpenhamn och vinner med 2-1. Det bästa danska laget vid den här tiden, Köpenhamns Bollklubb, visar sin styrka och besegrar både HIF och IFK Göteborg med siffrorna 3-1.

Svenska mästare 1915 blir Djurgården efter finalvinst mot ÖIS med 4-1.

Epilog

Striderna på Västfronten har under 1915 utvecklats till ett blodigt skyttegravskrig mellan de tyska och de allierade trupperna. På Östfronten håller tyskarna på att krossa de ryska arméerna. Vid Dardanellerna utkämpas slaget om Gallipoli. De brittiska och franska trupperna förlorar 110 000 innan man ger upp försöket att ta fästningen. Hur många av de turkiska försvararna, som dör är okänt! Till havs har tyskarna startat sitt ”oinskränkta u-båtskrig”, som kommer att slå blint både mot militära, som civila transporter.

Sverige proklamerade 1914 fullständig neutralitet och mobiliserade flottan, kustartilleriet samt delar av armén. Neutralitetsvakten fungerade men det var svårt, att skydda svenska sjötransporter mot krigförandes övergrepp. När kriget så småningom summeras har 290 000 bruttoton sänkts och 800 sjömän fått sätta livet till men neutraliteten vållade Sverige även andra bekymmer.

Svensk post och svenska varor beslagtogs. Svenska fartyg kvarhölls i främmande hamnar och underkastades ingående granskning. Det var Tyskland men framförallt Storbritannien, som var missnöjda med den svenska regeringen neutralitetspolitik. De svenskar, som var värst utsatta för kriget var utan tvekan sjömännen.

Källor:

NST:s arkiv, Engelholms Tidning 1914-1915(alla delarna)

1900-talet, Aftonbladet 2000 (endast del 1)

Svensk historia, del II av Sten Carlsson 1961(del 3)

Ängelholm från A-Ö, hembygdsboken 2000.

Bilder:

Del 1, Bild på Sigfrid Jönsson, som gick i täten för skåningarna.

Del 2, bild på Gavrilo Princip

Del 3, bild på Lusitania